

GIJZEGEM

PACHTHOFSTRAAT

ARCHEOLOGIE NOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN
ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

GIJZEGEM - PACHTHOFSTRAAT

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
EWOUD DESCHEPPER

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Deze archeologienota is het resultaat van een volledig archeologisch vooronderzoek. Dit nam de vorm aan van een bureauonderzoek. Het onderzoek noodzakelijk om een goed beeld te krijgen van het aanwezige archeologische erfgoed en haar kennispotentieel, is daarmee uitgevoerd.

1.2 DE AFWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

Het vooronderzoek toonde een tweeledige verwachting ten aanzien van het archeologisch erfgoed.

Voor het grootste deel van het projectgebied (Pachthofstraat, Beekweg) is het weinig waarschijnlijk dat er een archeologische site aanwezig is. Deze zones zijn al zeer lang in gebruik als wegtracé, voor de Pachthofstraat geldt dit minstens sinds 1596.

Voor het deel van het projectgebied in de Dokter De Cockstraat is het wel waarschijnlijk dat er een archeologische site aanwezig is. De kasteelsite die ten noordwesten van deze straat ligt, gaat terug op twee omgrachte sites die opgetekend zijn op de Horenbaultkaart van 1596. De aanwezigheid van een cirkelvormige perceelsstructuur op de oostelijke omgrachte site, zichtbaar op 19de-eeuwse kaarten, laat toe de aanwezigheid van een volmiddeleeuwse motteversterking te vermoeden.

Deze motteversterking is vermoedelijk ZW-NO georiënteerd, waarbij de oostelijke site zichtbaar op de Horenbaultkaart het vermoedelijke opperhof vormde, en de westelijke site (het huidige kasteel) het neerhof. In deze hypothese lag het tracé van de Dokter De Cockstraat op de rand of net buiten de eigenlijke motteversterking. Dit heeft echter geen invloed op het kennispotentieel met betrekking tot deze versterking. Archeologisch onderzoek heeft er immers al op gewezen dat er ook middeleeuwse sporen aanwezig kunnen zijn buiten het eigenlijke opper- en neerhof.¹

1.3 DE IMPACTBEPALING

De geplande werken omvatten:

- De heraanleg en verbreding van de wegenis in de Pachthofstraat, en de heraanleg van de wegenis in de Dokter De Cockstraat en de Beekweg;
- De aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in de Pachthofstraat, en van een DWA-leiding onder een deel van de Dokter De Cockstraat;
- De aanleg van drie bufferbekkens;
- Het uitgraven van drie nieuwe grachtracés en het herprofileren van bestaande grachten.

Qua impact geldt:

- De nieuwe wegenis kent een opbouwdikte van maximaal 65 cm, daar waar de bestaande wegenis een opbouw kent van 20-60 cm. Het gaat grotendeels om vervanging van bestaande wegenis met behoud van bestaande breedte. In de Pachthofstraat wordt de bestaande wegenis met 1-1,5 m verbreed aan elke zijde.
- De riolering wordt aangelegd centraal onder de nieuwe wegenis, daar waar de bestaande riolering (waar aanwezig) onder de voetpaden ligt. De uitgravingsdiepte ligt tussen 0,85 m en 4,75 m (incl. funderingsbuffer).
- De bufferbekkens kennen een oppervlakte op maaiveld van respectievelijk 210 m², 190 m² en 54 m², en op niveau van de diepste uitgraving een oppervlakte van respectievelijk 113,5 m², 88,5 m² en 22 m²;
- De nieuw uit te graven grachten omvatten:
  - o Het heropenen van een bestaand, ingebuisd tracé;
  - o De uitgraving van een rechthoekig tracé over een lengte van ca. 157 m, een maaiveldbreedte van 6,0-6,8 m en een basisbreedte van 0,70 m, en met een diepte van 1,5 m;

---

¹ Archeologisch onderzoek te Ressegem (Herzele), uitgevoerd door SOLVA. In verwerking, projectcode 2024C26.

- De uitgraving van een rechtlijnig tracé over een lengte van ca. 46 m, met een maaiveldbreedte van 3,0-3,25 m en een basisbreedte van 0,5 m, en met een diepte van 0,9 m.

Samenvattend:

De geplande werken omvatten een volledige uitgraving van de bestaande rijweg in functie van de aanleg van het nieuwe rioleringsstelsel, dit in de Pachthofstraat en de Dokter De Cockstraat. Daarbij is onder de voetpaden al bestaande lijninfrastructuur aanwezig (riolering en andere), maar onder de autoweg moet het bodemarchief als ongestoord beschouwd worden – met uitzondering van de huidige wegopbouw, die tussen 20-60 cm dik is in de Pachthofstraat en tussen 20-30 cm dik is in de Dokter De Cockstraat. De verstoringdiepte voor de aanleg van de nieuwe riolering bedraagt tussen 1,4 m en 4,75 m in de Pachthofstraat en tussen 1,74 m en 3,87 m in de Dokter De Cockstraat. In de Pachthofstraat is de wegenis, zonder voetpaden, heden tussen 6,5 m en 10 m breed; in de Dokter De Cockstraat gaat het om een straatbreedte van zo'n 3 m.

De verbreding van de wegenis heeft een beperktere impact, omdat deze verbreding de aanleg van voet- en fietspaden moet toelaten die een beperkte opbouw kennen (max. 30 cm dikte).

Wat betreft de grachten is de archeologische impact van het uitgraven van de nieuwe tracés beperkt, ondanks de vaak grote diepte, en dit omwille van de eerder beperkte lengte en de beperkte breedte, zeker op bodemniveau (0,50 tot 0,70 m breedte).

De bufferbekkens omvatten samen een oppervlakte van zo'n 455 m² (op niveau maaiveld) en zo'n 224 m² (op onderste niveau) en kennen een uitgravingsdiepte tussen 1,20 en 1,95 m.

De grootste archeologische impact is dus te situeren over de volledige breedte en lengte van de bestaande wegenis (waaronder de nieuwe riolering wordt aangelegd).

1.4 DE WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Het archeologisch vooronderzoek wees op de aanwezigheid van een archeologische site op de rand van het projectgebied. Langs de Dokter De Cockstraat is op heden een kasteelsite aanwezig die minstens teruggaat tot het einde van de 16de eeuw. Op dat moment ging het om twee omgrachte sites, waarvan de oostelijke site doorheen de tijd verdwenen is en de westelijke site nog voortleeft als het huidige Kasteel van Gijzegem. De aanwezigheid van een cirkelvormige perceelsstructuur op 19de-eeuwse kaarten doet de aanwezigheid van een motteversterking vermoeden. De landschappelijke ligging en beschikbare historische informatie spreken een dergelijke interpretatie niet tegen.

Indien het hier effectief om een motteversterking gaat, was deze vermoedelijk ZW-NO georiënteerd, met het opperhof in het noordoosten en het neerhof in het zuidwesten. In deze hypothese wordt het oorspronkelijke opperhof in de 17de-eerste helft 18de eeuw opgegeven en evolueert het oorspronkelijke neerhof tot het huidige Kasteel van Gijzegem.

Dit zou dan betekenen dat de Dokter De Cockstraat vermoedelijk aan de rand of buiten de eigenlijke motteversterking ligt. Dit betekent echter niet dat hier geen middeleeuwse sporen aanwezig kunnen zijn.

In de overige delen van het projectgebied zijn er geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische site. De lange continuïteit van het gebruik als wegtracé leidt voor deze delen tot een lage verwachting met betrekking tot de aanwezigheid van archeologisch erfgoed, en tot een zeer laag kennispotentieel, gelet op het lineaire karakter van het projectgebied.

1.5 DE BEPALING VAN DE MAATREGELEN

Gelet op de vermoedelijke aanwezigheid van een motteversterking langsheen het tracé van de Dokter De Cockstraat, en in combinatie met de geplande werken die hier zullen plaats vinden, wordt verder archeologisch onderzoek noodzakelijk geacht. De beperkte breedte van de straat leidt er toe dat er geen ruimtelijk inzicht verwacht kan worden in een eventueel aanwezige archeologische site. De vraagstelling richt zich dan ook op het chronologische aspect, namelijk het vaststellen van een eventuele aanwezigheid

van sporen die dateren vóór het einde van de 16de eeuw, en die zo inzicht kunnen geven in het ontstaan of de ouderdom van de kasteelsites.

De combinatie van de aard van het projectgebied (rechtlijnige, smalle rijweg geflankeerd door grachten en met aanwezige lijninfrastructuur onder de bermen), de geplande werken (aanleg riolering centraal onder de wegas), en de verwachte aard en chronologie van de archeologische sporen (grachten, (paal)kuilen, lagen; middeleeuws en postmiddeleeuws) leidt tot de conclusie dat dit verder onderzoek de vorm dient aan te nemen van een werfbegeleiding. Daarvoor wordt gesteund op de Code van Goede Praktijk v4.0, Hoofdstuk 19:

Een werfbegeleiding kan een archeologische opgraving vervangen in de volgende situaties:

[...]

4° Indien een volwaardige opgraving niet noodzakelijk is om het kennispotentieel dat aanwezig is op het terrein te realiseren, maar dat beperktere registraties hiervoor volstaan.

Immers, de aanwezigheid van jongere sporen is zo goed als zeker. Het gaat dan waarschijnlijk om grachten en wegtracés. Het kennispotentieel van deze jongere sporen (17de-eeuws en jonger) is echter zeer beperkt gelet op de historisch-cartografische informatie over de kasteelsite.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 2023E46

Sitecode: 21-GIJ-PH

Wettelijk depotnummer: D/2026/12.857/6

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Aalst, Pachthofstraat-Dokter De Cockstraat-Beekweg-Waterstraat; en Dendermonde, Migrostraat (Figuur 1, Figuur 2)

Bounding box:

Punt 1: x=126266.45, y=186375.78

Punt 2: x=126925.12, y=186960.38

Kadastrale gegevens:

Aalst, 6de Afdeling Gijzegem, Sectie B:

Openbaar domein, en percelen 55E, 97L, 133W, 134Z2, 139L, 147N4, 404C, 404C2, 404L, 404N, 404R, 404S, 404T, 404V, 404W, 404X, 404Z, 405H2, 408Z, 410E2, 410G2, 410H2, 410K2, 410M, 410M2, 410Y, 410Z, 411, 411/2C, 412A, 431, 453A, 458B, 459B2, 459C, 459D2, 459E2, 459G, 459G2, 459H2, 459K2, 459V, 459Z, 461H, 461K, 462W, 462X, 462Y, 464G, 465L, 467D, 472A, 475K, 477A, 478E, 488B, 488D, 595A, 596A.

Dendermonde, 8ste Afdeling Schoonaarde, Sectie A:

Openbaar domein, en perceel 1432D

Topografische kaart: Figuur 1.

Betrokken actoren en specialisten:

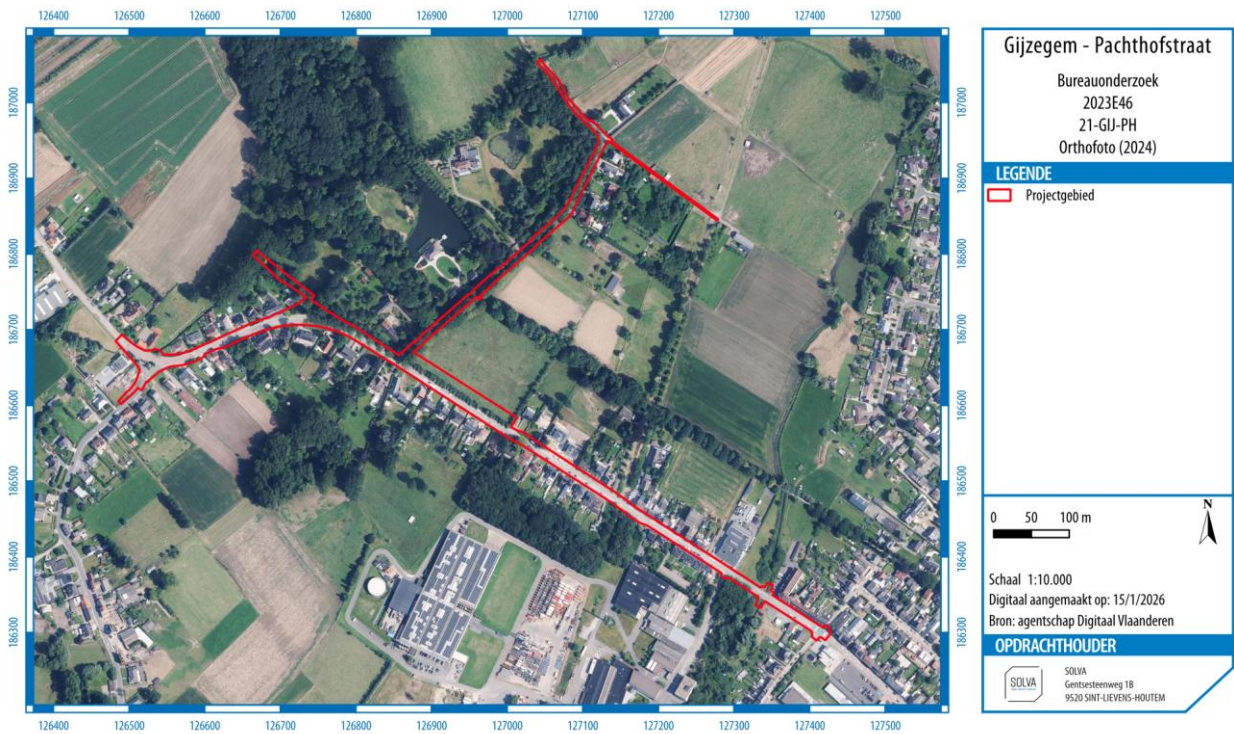
- Erkend archeoloog: Wouter De Maeyer
- Tekst: Ewoud Deschepper
- Kaartmateriaal: Ewoud Deschepper
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing.

Figuur 1: Het projectgebied aangeduid op de topografische kaart.

Figuur 2: Het projectgebied aangeduid op de meest recente orthofoto (opnamedatum 2024).

2.2 VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELLEN

2.2.1 DE GEPLANDE WERKEN

Het project 'Pachthofstraat' is gesitueerd ter hoogte van de Pachthofstraat, Dokter De Cockstraat, Beekweg en Waterstraat in Gijzegem (Aalst). De werken omvatten enerzijds de afkoppeling van het afvalwater van de IJsbroekbeek en de Grootbeek af te koppelen door de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel, de aanleg van nieuwe grachten, het herprofilen van (delen) van bestaande grachten en de aanleg van enkele kleine bufferbekkens. Anderzijds omvatten de werken de heraanleg van de wegenis en de aanleg van fietspaden, die aangesloten worden op het Bovenlokaal Functioneel Fietsrouten netwerk.

In functie van de aankoppeling van het rioleringsstelsel en de fietspaden op de bestaande netwerken omvatten de werken ook een klein deel op grondgebied Schoonaarde (Dendermonde), ter hoogte van de Migrostraat.

In functie van de riolerings- en wegeniswerken wordt de bestaande rijweg van rooilijn tot rooilijn opgebroken; ook de bestaande riolering wordt hierbij opgebroken. Er vindt ook een gedeeltelijke opbraak plaats op privéterrein, dit in de Pachthofstraat. Dit alles laat toe de nieuwe, bredere rijweg met gescheiden fietspaden aan te leggen.

Wegenis

In de Pachthofstraat omvat de nieuwe wegenis voetpaden, fietspaden en de autobaan.

Ze wordt over de volledige straatlengte breder dan de bestaande wegenis. De maximale opbouwdikte bedraagt 65 cm en dit onder de wegbaan; de breedte varieert tussen 12,3 m en 15,65 m.

In de Dokter De Cockstraat zal de nieuwe wegenis een opbouwdikte kennen van 65 cm en een breedte van 3,40 m tot 3,80 m.

In de Beekweg zal de nieuwe wegenis een opbouwdikte kennen van 65 cm en een breedte van 2,20 m.

Dit alles is regelmatig exclusief een groenzone, variabel in breedte. Voor de aanleg wordt een afgraving van de teelaarde voorzien (max. – 30 cm).

Riolering

De nieuwe riolering omvat een gescheiden RWA- en DWA-stelsel.

Verloop

Over een groot deel van het projectgebied komen beide leidingen samen onder de wegas te liggen. Hieronder volgt een gedetailleerde bespreking, opnieuw van west naar oost.

De nieuwe riolering start ter hoogte van de Migrostraat, waar ze niet worden aangesloten op de bestaande riolering maar waar de wachtopening wordt gesloten. Na 28 m draait de RWA-leiding (600 mm diameter) af naar het noorden om af te wateren in de Grootbeek. Na 33 m sluit de DWA-leiding (400 mm diameter) aan op een bestaande inspectieput en riolering.

Ter hoogte van het kruispunt Waterstraat/Migrostraat/Pachthofstraat vertrekt de RWA-leiding (400 mm diameter) opnieuw vanuit de Grootbeek en de DWA-leiding (300 mm diameter) vanuit het bestaande systeem. Tot huisnummers Pachthofstraat 151/153 lopen beide samen centraal onder de weg. Daar takt de RWA-leiding af naar de aan te leggen wadi's, van waaruit een nieuwe leiding (500 mm diameter) vertrekt om na 46 m af te wateren in de bestaande gracht die parallel met het perceel van huisnummer Pachthofstraat 124 loopt. Verder zuidoostwaarts lopen beide leidingen verder, centraal onder de weg, tot het kruispunt met de Dokter De Cockstraat.

Hier start een nieuwe RWA-leiding (250 mm diameter) die centraal onder de wegenis komt te liggen. Deze configuratie geldt tot de werkgrens in de Beekweg. De DWA-leiding sluit hier aan op een deels aan te leggen, deels te herprofilen gracht. Langsheen de Dokter De Cockstraat gaat het om een bestaande gracht die geherprofileerd wordt. Verder noordelijk, vanaf huisnummer 16, worden korte stukken nieuwe leiding aangelegd om de opritten te overbruggen. Het gaat om afstanden tussen 3-12 m waarvoor een buis

van 400 mm diameter gebruikt zal worden. Ter hoogte van het kruispunt met de Beekweg dient ook nieuwe leiding aangelegd te worden over een afstand van 45 m (400 mm diameter leiding), om af te wateren in de bestaande grachten.

Vanaf het kruispunt Pachthofstraat – Dokter De Cockstraat is over een afstand van zo'n 135 m enkel een DWA-leiding aanwezig, centraal onder de wegenis (300 mm diameter). Ten noorden van dit straatdeel wordt namelijk een nieuwe gracht aangelegd i.f.v. de RWA-afwatering (zie verder).

Ter hoogte van huisnummer Pachthofstraat 125A mondt de RWA-leiding, die uit het zuidoosten komt, uit in de aan te leggen gracht. Vanaf dit punt, in zuidoostelijke richting, liggen beide leidingen (RWA en DWA) opnieuw samen centraal onder de wegenis. Het gaat opnieuw om leidingen van respectievelijk 400 mm en 300 mm diameter.

Ter hoogte van huisnummer Pachthofstraat 100 eindigen beide leidingen omdat vanaf dit punt er zowel afwatert in noordwestelijke richting (het zojuist beschreven tracé) als in zuidoostelijke richting. Een 5-tal meter verder starten beide leidingen opnieuw om dan in zuidoostelijke richting af te wateren. De leidingen liggen hier opnieuw centraal onder de straat (RWA: 400 mm; DWA: 300 mm). Ter hoogte van de IJsbroekbeek maakt de RWA-leiding een kleine bocht om af te wateren in deze beek. Ten zuidoosten loopt ze verder tot het kruispunt met de Kruisstraat, waar de RWA- en DWA-leidingen eindigen en aansluiten op bestaande leidingen.

Dieptes

In functie van de afwatering fluctueren de aanlegdieptes van de riolering uiteraard. Tabel 1 geeft een overzicht van de minimale en maximale verstoringdieptes.

Voor de RWA bevindt het hoogste punt (de minimale aanlegdiepte) zich ter hoogte van huis Pachthofstraat 124 (R20). Vandaar loopt de riolering af richting Waterstraat/Migrostraat enerzijds en Dokter De Cockstraat anderzijds. Een ander hoog punt is R11 (start nieuwe gracht t.h.v. Pachthofstraat 114) maar dit heeft deels te maken met het reliëf. De afwatering is namelijk in deze richting vanuit R07. R03 en R01 zijn anderzijds dieptepunten, van waaruit het water afloopt richting de IJsbroekbeek. Ten noordwesten van R03 ligt de aanlegdiepte in de Pachthofstraat gemiddeld hoger, op zo'n 1,6-1,7 m -mv (verstoringdiepte van 1,9-2,0 m -mv).

Voor de DWA-leiding in de Pachthofstraat zien we een algemeen diepere aanleg, met het hoogste punt ter hoogte van D01 (ter hoogte van de Spoorwegstraat), van waaruit ze afwatert in zuidoostelijke richting. Het diepste punt wordt daarbij bereikt ter hoogte van de Kruisstraat (D05bis). In andere richting vormt D07 een hoog punt (ter hoogte van de Spoorwegstraat) waarbij er afgewaterd wordt in noordwestelijke richting, tot D33 (kruispunt Waterstraat/Migrostraat/Pachthofstraat). Ook vanuit de Migrostraat loopt de riolering af naar dit punt.

Voor de DWA-leiding in de Dokter De Cockstraat vormt D37 het hoogste punt (kruispunt met de Beekweg). Vanaf hier wordt er afgewaterd richting D16/D15bis. Ook vanuit de Pachthofstraat wordt er afgewaterd in deze richting.

Tabel 1: Overzicht van de minimale en maximale verstoringdieptes voor de aanleg van de nieuwe riolering.

	DWA		RWA	
	Pachthofstraat	Dokter De Cockstraat	Pachthofstraat	Dokter De Cockstraat
Minimale aanlegdiepte excl. buffer	1,11 m -mv (D1)	1,44 m -mv (D37)	0,55 m -mv (R20)	n.v.t.
Maximale aanlegdiepte excl. buffer	4,45 m -mv (D33)	3,57 m -mv (D15 bis)	2,47 m -mv (R1)	n.v.t.
Minimale verstoringdiepte (minimale aanlegdiepte + buffer 30 cm)	1,41 m -mv	1,74 m -mv	0,85 m -mv	n.v.t.
Maximale verstoringdiepte (maximale aanlegdiepte + buffer 30 cm)	4,75 m -mv	3,87 m -mv	2,77 m -mv	n.v.t.

Grachten

Er worden drie nieuwe grachttracés aangelegd.

Een eerste bevindt zich in de Waterstraat en loopt over een afstand van zo'n 47,5 m. Het gaat over het opnieuw open maken van de Grootbeek over dit deel van haar loop.

Het tweede tracé ligt parallel met de Pachthofstraat, tussen huisnummer 114 en het kruispunt met de Dokter De Cockstraat. Daar zal de nieuwe gracht aansluiten op de bestaande gracht aan de zuidoostelijke zijde van deze straat. Het nieuwe grachttracé kent een lengte van zo'n 157,3 m, een breedte van zo'n 6,0-6,8 m (bovenaan) en 0,70 m (onderaan) en een maximale uitgravingsdiepte van 1,5 m -mv.

Het derde grachttracé bevindt zich in de Dokter De Cockstraat ter hoogte van huisnummers 16-24, en behelst het doortrekken van de bestaande gracht die zich langs de zuidoostelijke zijde van de straat bevindt, om zo verder aan te sluiten op een kort tracé nieuwe RWA-leiding onder het kruispunt met de Beekweg, om uiteindelijk verder af te wateren in bestaande grachten langsheen de Dokter De Cockstraat en de Beekweg. Het gaat over een afstand van zo'n 46 m. Bovenaan zal de gracht zo'n 3,0-3,25 m breed zijn, onderaan zo'n 0,5 m. Het gaat om een maximale uitgraving van zo'n 0,9 m -mv. Deze gracht zal onderbroken worden door bestaande opritten.

Naast het aanleggen van deze nieuwe tracés worden er ook bestaande grachten opnieuw geprofileerd. Het gaat om de gracht die parallel loopt met het perceel huisnummer Pachthofstraat 124 en de gracht aan de zuidoostelijke zijde van de Dokter De Cockstraat.

Bufferbekkens

Ter hoogte van Pachthofstraat 124 worden drie bufferbekkens aangelegd. Hun oppervlaktes op het maaiveld zijn respectievelijk (van west naar oost) 190 m², 210 m² en 54 m². Het diepste niveau wordt aangelegd op 5,38 m TAW. Op basis van de opgegeven TAW-hoogtes ter hoogte van de geplande bufferbekkens gaat het om een uitgraving van respectievelijk 1,61 m tot 1,85 m -mv; 1,20 m tot 1,51 m -mv en 1,63 m tot 1,95 m -mv. Op dit niveau bedraagt de oppervlakte van de uitgravingen respectievelijk 88,5 m², 113,5 m² en 22 m².

Bomen

In functie van de aanleg van de wadi's, riolering en de bredere wegenis worden op verschillende plaatsen bestaande bomen geroid. Het gaat voornamelijk om de zone ter hoogte van de wadi's en het tracé van de nieuwe RWA-leiding tussen de wadi's en de bestaande gracht richting de Grootbeek.

Er worden enkele nieuwe bomen geplant in de bestaande wegenis, ter hoogte van verkeersremmende maatregelen aan huisnummers Pachthofstraat 139 en Pachthofstraat 131-133 en ter hoogte van parkeerplaatsen aan huisnummers Pachthofstraat 94-100 en Pachthofstraat 85-89.

2.2.2 DE ACTUELE ARCHEOLOGISCHE KENNIS OVER HET TERREIN

Het projectgebied is sinds de eerste cartografisch-iconografische opname van het gebied (Horenbaultkaart, 1596) in gebruik als wegenis. Dit landgebruik is sindsdien hetzelfde gebleven. In 1853-1856 wordt de spoorlijn Oudegem-Aalst aangelegd, die het projectgebied dwarsst. In 1964 wordt deze lijn opgegeven en in de daarop volgende jaren opgebroken.

Een deel van het projectgebied ligt naast een gekende kasteelsite. Vandaag de dag is hier nog het Kasteel van Gijzegem aanwezig, alsook de kasteelhoeve die opgericht zou zijn in de 17de eeuw. De oudste iconografische afbeelding van de kasteelsite dateert uit 1596. Op dat moment gaat het om twee omgrachte sites met bebouwing, één in het noordoosten en één in het zuidwesten. In de 18de eeuw is de noordoostelijke site verdwenen. De 19de-eeuwse kaarten tonen een cirkelvormig perceel op de locatie van de noordoostelijke site. In combinatie met de landschappelijke ligging en de historische informatie met betrekking tot Gijzegem laat dit een interpretatie als motteversterking toe.

2.2.3 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE VAN HET TERREIN

De archeologische verwachting t.o.v. het grootste deel van het projectgebied is zeer laag. Het gaat dan meer bepaald om het grootste deel van het gebied met uitzondering van de Dokter De Cockstraat. Het gaat hier namelijk om historische wegtracés zonder aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische site.

Voor de Dokter De Cockstraat is de verwachting hoog. Deze straat grenst aan een historisch-cartografisch gekende kasteelsite. Deze kasteelsite gaat misschien terug op een motteversterking. Indien correct, was deze motteversterking vermoedelijk ZW-NO georiënteerd. Daarbij vormde de westelijke omgrachte site zoals zichtbaar op de Horenbaultkaart het oorspronkelijke neerhof, en de oostelijke omgrachte site (minstens sinds de 18de eeuw grotendeels onbebouwd) het oorspronkelijke opperhof.

Gelet op de geschiedenis van de kasteelsite is de verwachting voor postmiddeleeuwse sporen zeer hoog, en voor middeleeuwse sporen hoog.

Het potentieel tot kenniswinst blijft in kader van dit project echter beperkt. Dit komt door de beperkte breedte van het projectgebied op deze locatie (zo'n 3 m), haar lineaire karakter, en de ligging op de rand of buiten de middeleeuwse en postmiddeleeuwse kasteelsites.

2.2.4 DE DOELSTELLING(EN) VAN HET ONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Het onderzoek is gericht op het vaststellen van de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen uit de periode vóór de 16de eeuw, en, indien aanwezig, op het onderzoeken van hun aard, samenhang, en datering. Daarbij is er bijzondere aandacht voor sporen die in verband gebracht kunnen worden met voorlopers van de kasteelsites zoals ze zichtbaar zijn op kaartmateriaal sinds 1596.

Het kennispotentieel van jongere sporen is daarbij zeer gering, gelet op de postmiddeleeuwse historisch-cartografische documentatie van het projectgebied.

2.2.5 DE TE BEANTWOORDEN ONDERZOEKSVRAGEN

Concreet worden er tenminste volgende algemene vragen gesteld:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem?
- Wat is de datering en samenstelling van de bodemlagen?
- Zijn er sporen aanwezig? Zijn ze natuurlijk of antropogeen?
- Zijn er sporen bewaard die te linken zijn aan voorlopers van de kasteelsites zoals zichtbaar op historische kaarten?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Tot welke periode(n) behoren de sporen en structuren?
- Wat is de ruimtelijke samenhang van sporen en structuren?
- Wat is de bewaringstoestand van deze sporen en structuren?
- Is er sprake van mobiele vondsten of goed bewaarde organische resten?
- Wat is de aard en betekenis van de vondsten?
- Tot welke periode(n) behoren deze vondsten?
- Wat is de relatie tussen bodem, (kasteel)landschap en archeologische sporen?

2.3 DE ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

2.3.1 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE ONDERZOEKSMETHODE

De site kan niet *in situ* worden bewaard. Gelet op het **kennispotentieel** binnen het projectgebied en de **impact** van de werken is verder archeologisch onderzoek noodzakelijk.

De onderzoeksstrategie beschrijft de krachtlijnen van het onderzoek dat zal uitgevoerd worden. Het kan daarbij gaan om meerdere onderzoeksfases of verschillende onderzoeksmethoden. Ze beschrijft en motiveert de keuzes die aan de grondslag liggen van deze strategie. De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek zonder ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. De zone met kennispotentieel is grotendeels verhard en de vraagstelling richt zich op de aanwezigheid en chronologie van grondsporen.
Landschappelijke profielputten	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De vraagstelling richt zich niet op de landschappelijke en aardkundige geschiedenis van de zone met kennispotentieel.
Geofysisch onderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De aanwezigheid van lijninfrastructuur zorgt voor een grote kans op interferentie. Daarenboven kan geofysisch onderzoek geen antwoord bieden op de chronologische vraagstelling.
Veldkartering	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. Het projectgebied is grotendeels verhard.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek met ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. De zone met kennispotentieel is grotendeels verhard en de vraagstelling richt zich op de aanwezigheid en chronologie van grondsporen. De kans op goed bewaarde bodems en steentijdartefactensites is eerder klein tot onbestaande.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. De zone met kennispotentieel is grotendeels verhard en de vraagstelling richt zich op de aanwezigheid en chronologie van grondsporen. De kans op goed bewaarde bodems en steentijdartefactensites is eerder klein tot onbestaande.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De zone met kennispotentieel is grotendeels verhard en de vraagstelling richt zich op de aanwezigheid en chronologie van grondsporen. De kans op goed bewaarde bodems en steentijdartefactensites is eerder klein tot onbestaande.
Proefsleuven en / of proefputten	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Proefsleuven hebben tot doel te evalueren of er sporen/kennispotentieel aanwezig zijn. De aanwezigheid van sporen en hun potentieel is echter zo goed als zeker. Proefputten zouden daarbij geen afdoende antwoord kunnen bieden op de vraagstelling.

Ten slotte wordt de opportuniteit van de diverse methoden van **archeologische opgraving** afgewogen:

Methode	Opportuin	Motivering
Werfbegeleiding	Ja	<p>Mogelijk en nuttig. Op basis van de uitgevoerde bureaustudie is het zo goed als zeker dat er ter hoogte van de zone met kennispotentieel archeologisch erfgoed aanwezig is.</p> <p>Gelet op de aard van deze zone (smal, lineair tracé) is er echter geen kans op ruimtelijk inzicht. De vraagstelling richt zich dan ook specifiek op de aanwezigheid en chronologie van grondsporen die in verband gebracht kunnen worden met voorlopers van de postmiddeleeuwse kasteelsites.</p> <p>Het kennispotentieel van jongere sporen is daarentegen zeer gering. Het gaat vermoedelijk om grachtdelen en wegtracés die duidelijk te herkennen, situeren en dateren zijn op basis van het historisch kaartmateriaal.</p> <p>Werfbegeleiding is de meest aangewezen methode om het kennispotentieel te borgen en de vraagstelling te beantwoorden. Een volledige registratie van de jongere sporen is niet noodzakelijk om tot de beoogde kenniswinst te komen. Een beperkte registratie op die plaatsen die relevante info aanreiken, is daarentegen voldoende. Bovendien laat werfbegeleiding toe om de waarnemingen te laten geschieden op de meest relevante plaatsen, zonder aan vooraf strikt afgebakende zones te zijn gebonden, zoals het geval zou zijn bij een proefputtenonderzoek.</p>
Opgraving	Neen	<p>Niet noodzakelijk om het kennispotentieel te realiseren aangezien het in voldoende mate en met meer flexibiliteit kan geschieden via een werfbegeleiding.</p>

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk wordt werfbegeleiding gedefinieerd als: *methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken.*

De modaliteiten van deze onderzoeksmethode worden verder beschreven in dit Programma van Maatregelen.

2.3.2 EEN TEKSTUELE MOTIVERING VAN DE GEKOZEN ONDERZOEKSMETHODEN EN –SITUATIES

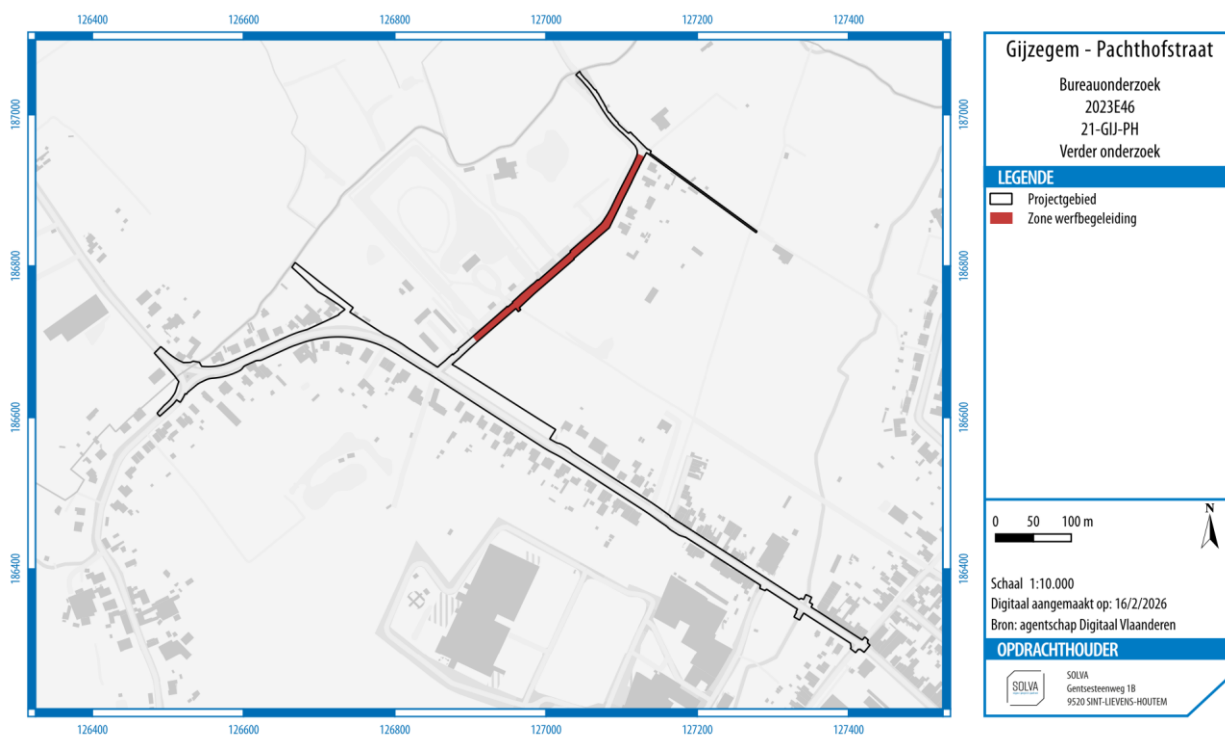
We menen dat de vooropgestelde onderzoeksvragen doeltreffender kunnen onderzocht worden via een werfbegeleiding dan via vooraf vastgelegde proefputten of een volwaardige opgraving. Werfbegeleiding laat immers toe om enkel die zones die tijdens de uitvoering der werken een archeologisch potentieel tonen, te onderzoeken. Voor de realisatie van het kennispotentieel is met andere woorden geen volwaardige opgraving vereist (cf. Code van Goede Praktijk v4.0, hoofdstuk 19, punt 4). Een goede afstemming tijdens de werken is vanzelfsprekend een noodzakelijkheid, zodat de registraties tijdens de werfbegeleiding met voldoende tijd kunnen geschieden.

2.3.3 DE AFBAKENING VAN HET TE ONDERZOEKEN GEBIED

De werfbegeleiding wordt voorgesteld voor die zone met een hoge archeologische verwachting en een hoog kennispotentieel, én waar de impact op het bodemarchief het grootst is. Het gaat zo om het deel van de Dokter De Cockstraat tussen huisnummers 3-24 (Figuur 3):

- Deze zone ligt langs de kasteelsites;
- Deze zone kent de aanleg van riolering centraal onder de wegas.

Het te onderzoeken gebied heeft een lengte van ca. 330 m en een totale oppervlakte van ca. 3375 m². De werfbegeleiding richt zich echter enkel op de rioleringswerken waarbij een DWA-leiding wordt aangelegd onder de Dokter De Cockstraat. Hiertoe wordt de breedte van de Dokter De Cockstraat uitgegraven. **De eigenlijke zone voor werfbegeleiding omvat dus de Dokter De Cockstraat over een lengte van ca. 330 m, en in deze zone over de volledige straatbreedte. Dit gebied heeft een oppervlakte van ca. 980 m².**

Figuur 3: Aanduiding van de zone met hoog potentieel, waar een werfbegeleiding wordt opgelegd.

2.3.4 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE CRITERIA DIE GEHANTEERD ZULLEN WORDEN OM TE BEPALEN WANNEER DE VOORZIENE ONDERZOEKSMETHODEN ALSNOG NIET UITGEVOERD MOETEN WORDEN

Eventuele afwijkingen die zich stellen, zullen gemotiveerd worden bij melding van het onderzoek en in de rapportage.

2.4 DE ONDERZOEKSTECHNIEKEN

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is Hoofdstuk 19 ‘Werbbegeleiding’ van de Code Goede Praktijk van toepassing. Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk wordt werfbegeleiding gedefinieerd als: *Methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken.*

Daardoor is de werfbegeleiding onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als de opgraving. De werfbegeleiding zal geschieden volgens de bepalingen van de Code van Goede Praktijk: de technieken van opgraving, het assessment en de verwerking van de opgravingsresultaten, de rapportering over het onderzoek, de conservatie en de omgang met het archeologisch ensemble gebeuren op dezelfde wijze als bepaald voor opgravingen.

Het onderzoek beperkt zich tot de diepte van de geplande werken. Het onderzoek blijft dus beperkt tot een flankerende maatregel bij de geplande uitgravingen, zodat de bodem die niet bedreigd wordt door de werken ook door het onderzoek zelf blijft gevrijwaard.

Om de bodem en het archeologisch erfgoed te vrijwaren worden de nodige maatregelen genomen om compactie van de ondergrond tegen te gaan bij gebruik van een kraan of ander zwaar materieel.

2.5 DE VOORZIENE AFWIJKING TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er zijn geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk. Eventuele afwijkingen die zich stellen tijdens het onderzoek, zullen omstandig gemotiveerd worden conform de bepalingen van de Code van Goede Praktijk.

2.6 GEWENSTE COMPETENTIES

De werfbegeleiding moet worden uitgevoerd door een ervaren archeoloog. Indien er registraties noodzakelijk zijn, wordt de archeoloog bijgestaan door een tweede archeoloog en een veldtechnicus. De leidinggevende archeoloog heeft minstens 220 werkdagen veldwerkervaring wat betreft opgravingen van landelijke contexten, maar ook met complexere stratigrafieën. De tweede uitvoerende archeoloog heeft minstens 110 werkdagen veldwerkervaring wat betreft opgravingen van landelijke contexten. De uitvoerende archeologen hebben kennis van materiaal uit de middeleeuwse periode. Voor de rapportage worden minstens de projectleider en een archeoloog-assistent ingezet.

2.7 KOSTENRAMING

De raming houdt rekening met:

- Dagprijs
- Natuursteenidentificatie en mortelanalyse/C14
- Conservatie
- Varia, voor onvoorziene analyses

Een gedetailleerde kostenraming is te vinden in de privacyfiche.

2.8 BEWARING VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als ensemble bewaard in een ruimte met geschikte temperatuur en luchtvochtigheid, zonder risico op beschadiging, vernieling of contaminatie door natuurlijke of menselijke oorzaken. De vondsten worden verpakt met verpakkingsmateriaal en volgens een verpakkingswijze die beschermt tegen degradatie.

Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble beheerd door het erkend Onroerend Erfgoeddepot van [SOLVA](#).